

Державний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД»

Студентки 4 курсу, 16 групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

Пашкова
Анна
Миколаївна

(підпис студента)

Науковий керівник
канд. екон. наук,
доцент

Міняйло
Олександр
Іванович

(підпис керівника)

Гарант освітньої програми,
канд. екон. наук, доцент

Головня
Юлія
Ігорівна

(підпис гаранта)

Київ 2022

Державний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології
Кафедра публічного управління та адміністрування
Освітній ступінь: бакалавр
Спеціальність: публічне управління та адміністрування
Спеціалізація: публічне управління та адміністрування

Затверджую
Зав. Кафедри

«01» грудня 2021 р.

Завдання на випускню кваліфікаційну роботу (проект) студентові Пашковій Анні Миколаївні (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускного кваліфікаційного проекту (роботи): «Планування розвитку територіальних громад»

Затверджена наказом ректора від «26» листопада 2021 р. № 3884

2. Строк здачі студентом закінченого роботи (проекту): 05.06.2022

3. Цільова установка та вихідні дані до проекту (роботи)

Мета роботи (проекту): дослідження полягає у формуванні планування територіальних громад.

Об'єкт дослідження: процес планування розвитку територіальних громад на прикладі Білоцерківської міської ради.

Предмет дослідження: теоретико-методичні та прикладні засади планування розвитку територіальних громад на прикладі Білоцерківської міської ради.

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

1.1. Особливості та об'єктивна необхідність планування територіальних громад

1.2. Зміст, функції та етапи планування територіальних громад

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

2.1. Аналіз планування розвитку територіальних громад на прикладі Білоцерківської міської ради

2.2. Стратегічне планування розвитку на прикладі Білоцерківської міської ради

ВИСНОВОК

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	До 20.11.2021	20.11.2021
2	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	До 05.01.2022	05.01.2022
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.03.2022	20.03.2022
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.04.2022	20.04.2022
5	Представлення закінченої випускної	До	23.05.2022

	кваліфікаційної роботи	23.05.2022	
6	Підготовка письмового відгуку на випускну кваліфікаційну роботу	До 01.06.2022	01.06.2022
7	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	01-05. 06.2022	01-05. 06.2022
8	Вирішення питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту	До 10.06.2022	До 10.06.2022
9	Направлення випускної кваліфікаційної роботи із зовнішньою рецензією у ЕК для захисту	За графіком	За графіком

6. Дата видачі завдання « 01 » грудня 2022 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту) Міняйло О.І.

(прізвище, ініціали, підпис)

8. Гарант освітньої програми Головня Ю.І.

(прізвище, ініціали, підпис)

9. Завдання прийняла до виконання студентка Пашкова А.М.

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи

(проекту):

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист Головня Юлія Ігорівна

(ПІБ, підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект):

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студентки Пашкової А.М.

(прізвище, ініціали)

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми): Головня Юлія Ігорівна

(прізвище, ініціали, підпис)

Завідувач кафедри: Новікова Н.Л.

(підпис, прізвище, ініціали)

«10» червня 2022 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	9
1.1. Особливості та об'єктивна необхідність планування територіальних громад	9
1.2. Зміст, функції та етапи планування територіальних громад	15
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	23
2.1. Аналіз планування розвитку територіальних громад на прикладі Білоцерківської міської ради.....	23
2.2. Стратегічне планування розвитку на прикладі Білоцерківської міської ради.....	27
ВИСНОВОК.....	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	34

ВСТУП

Актуальність теми дослідження полягає у тому, що сьогодні трансформація місцевого самоврядування в Україні, створення земельних організацій ставить нові питання щодо покращення бачення, як і коли налагодити належне місцеве самоврядування та владу. Ці питання необхідно вирішувати для того, щоб забезпечити цілісне середовище для людей, надати якісніші послуги, узгодити інтереси людей у всіх аспектах охорони здоров'я, а також узгодити інтереси держави з людьми.

Об'єкт дослідження: процес планування розвитку територіальних громад на прикладі Білоцерківської міської ради.

Предмет дослідження: теоретико-методичні та прикладні засади планування розвитку територіальних громад на прикладі Білоцерківської міської ради.

Мета дослідження полягає у формуванні планування територіальних громад.

З огляду на мету роботи, було визначено **такі завдання:**

- 1) визначити етимологію поняття «територіальна громада»;
- 2) охарактеризувати діяльність територіальних громад у місті Біла Церква;
- 3) дослідити класифікацію формування територіальних громад у місті Біла Церква;
- 4) описати функціонування діяльності територіальних громад у місті Біла Церква.

Методи дослідження. Для розв'язування поставлених нами завдань використано такі методи наукового дослідження: теоретичний аналіз наукових літературних джерел, синтез, узагальнення, порівняння, конкретизація, спостереження.

Структура дослідження. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків і списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1

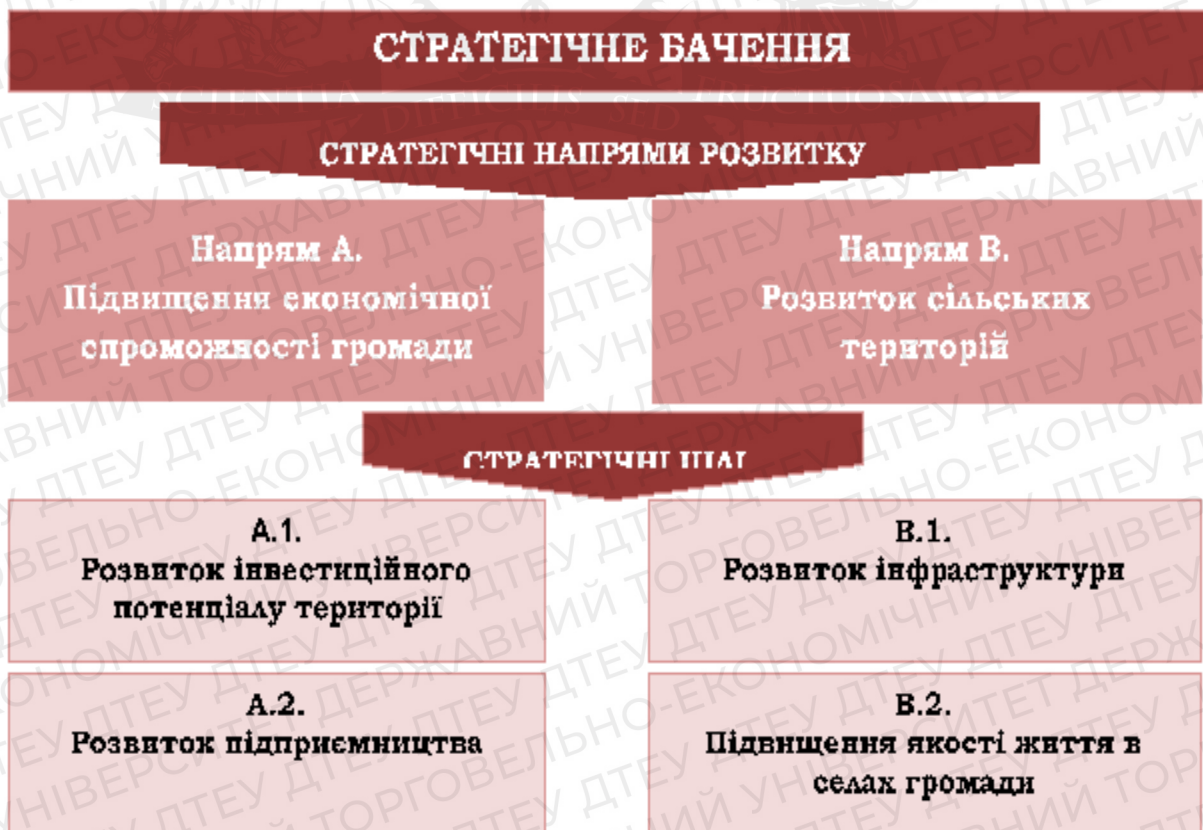
СУТНІСТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

1.1. Особливості та об'єктивна необхідність планування територіальних громад

Територіальна громада — це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр (за Законом України «Про місцеве самоврядування») [1].

Таблиця 1

Планування розвитку територіальних громад

Децентралізація – це не двадцять чи двадцять століття. Воно бере свій початок з давніх часів - коли виникли країни, відомі як Греція і Стародавній Рим. Спільним тут є Стародавня Греція – там були міста-поліцейські з місцевою владою, і їхня влада була величезною – щодо податків, війни та миру, торгівлі та зовнішніх зв'язків. Регіон Греції був ще невеликим, а розміри політики загалом на той час були невеликими – майже такими ж, як і наші регіони, хоча він був великим і малим. Незважаючи на переважне сільське населення, життя того часу було міським [1].

«За своїм політичним видом, структура державних органів грецьких полісів середини I тис. до н.е. поділялася на два основних типи: поліси, де панувала демократія і поліси з олігархічним (або аристократичним типом) . Для полісів з високим рівнем економіки, інтенсивним сільським господарством, розвиненим ремеслом і активною торгівлею був більш характерний демократичний тип державного устрою. Демократичний лад як би увінчував інтенсивну економіку, динамічну соціальну структуру торгівельно-ремісничих полісів» [14]. «Олігархія, навпаки, в більшості випадків уособлювала в політичній галузі консервативну аграрну економіку та більш традиційні суспільні відносини. Найвищим законодавчим органом були Народні збори, участь у яких надавалася тільки повноправним громадянам, які досягли відповідного віку, були вільними, були автохтонним корінним населенням (а не чужинцем) і не мали боргових зобов'язань (аналогічне ми бачимо і в наш час – інститут 10 отримання громадянства).

Частина жінки не мала права брати участь у політичному та громадському житті народу. До повноважень Народних зборів входили спеціальні заходи на кшталт депортації, тобто заборона жити у своїй країні - в еміграції. Сьогодні демократія є домінуючою формою політичної влади; це дозволяє людям не лише обирати лідерів, а й керувати. ”[13] допомагає вирішувати неминучі проблеми, які виникають.

Відсутність впродовж тривалого часу політичної волі для проведення повноцінної масштабної децентралізації влади в нашій державі стала однією з причин посилення відцентрових рухів на сході нашої країни. Наслідками тотальної

політики централізації влади в Україні стали: - велика територіальна залежність від центру та бюджету; - зниження рівня інвестиційної привабливості сільських територій; - слабкість громад в питаннях інфраструктури, фінансів та кадрової політики; - деградація більшої частини сільської місцевості; - ускладнення демографічної ситуації; - низький рівень надання населенню публічних послуг; - зниження рівня довіри до влади; - підвищення рівня корумпованості влади; - зниження ефективності управлінських рішень.

На початку реформи 2014 року в Україні було достатньо лише 6 регіонів, що призвело до значної регіональної нерівності, а отже, соціальну допомогу та послуги отримували наші колеги. Це питання призвело до серйозних реформ у державному управлінні, місцевому управлінні та врядуванні [23]. Реформа децентралізації та розширення повноважень передбачає добровільну інтеграцію та інтеграцію населення в цілому, децентралізацію та розширення прав і можливостей людей найближчого до громадянина інституту влади – місцевого самоврядування.

Добровільне об'єднання територіальних громад дозволило новоствореним органам місцевого самоврядування дістати повноваження і ресурси, які раніше були тільки у міст обласного значення. Інтереси громадян, які проживають в межах об'єднаної громади, тепер представляють обраний населенням голова, депутати і виконавчі органи ради у громаді, які забезпечують втілення в життя наданих законом повноважень в інтересах певної громади. У населених пунктах, які увійшли до складу нової об'єднаної громади, право мешканців на місцеве самоуправління та надання послуг громадянам забезпечує інститут старостату» . [11] «Відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» збільшення чи створення нових громад здійснюється виключно методом добровільного об'єднання з врахуванням думки місцевих жителів. Обов'язковим при плануванні утворення нових громад є визначення потенційних ресурсних можливостей громади для економічного і соціального розвитку і можливості якнайповніше забезпечити надання якісних послуг мешканцям.

Належне місцеве самоврядування та соціально-економічний розвиток їхніх районів мають супроводжуватися постійним збільшенням та порівнянням ресурсів

та активів. Як наслідок, з податковою та бюджетною реформами з 1 січня 2015 року місцева влада отримала значне фінансування для підвищення економічної спроможності та спроможності вирішувати проблеми та проблеми. Організація Об'єднаних Націй сильніша і багатша, ніж просто міста регіону, зокрема – зарахування до місцевих бюджетів ОТГ 60% податку на доходи фізичних осіб на власні витрати. Також на розвиток громад повністю надходять кошти від податків: єдиного, на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності та податку на майно (нерухомість, земля, транспорт).

До того ж, ОТГ мають прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом (до реформи прямі відносини мали лише обласні та районні бюджети, бюджети міст обласного значення), для виконання делегованих повноважень держава їм надає певні трансферти (дотації, освітня та медична субвенції, субвенція на розвиток інфраструктури громад тощо). Нові законодавчі зміни також надали право органам місцевого самоврядування затверджувати місцеві бюджети незалежно від дати прийняття закону про Державний бюджет».

Делегованими повноваженнями відповідно до статті 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначаються повноваження органів виконавчої влади, надані органам місцевого самоврядування законом, а також повноваження органів місцевого самоврядування, які передаються відповідним місцевим державним адміністраціям за рішенням районних, обласних рад. Слід зазначити, що згідно зі статтею 24 Господарського кодексу України управління господарською діяльністю у комунальному секторі економіки здійснюється через систему організаційно-господарських повноважень територіальних громад та сформованих ними органів місцевого самоврядування щодо суб'єктів господарювання, які належать до комунального Розділ 1 15 сектора економіки і здійснюють свою діяльність на основі права господарського відання або права оперативного управління.

Суб'єктами господарювання, які утворюються компетентним органом місцевого самоврядування, у тому числі органом об'єднаної територіальної громади, в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини комунальної власності і

входить до його управління, відповідно до статті 78 ГПК, існують спільні підприємства.

В Україні Програма децентралізації була започаткована у 2014 році з ідеєю реформування системи управління адміністративно-державним управлінням (1 квітня 2014 року), «Законом про громадську співпрацю». (17 червня 2014 року), «Про Воля народу» (5 лютого 2015 р.) та зміни в бюджеті та податках – пов’язані з децентралізацією. Такий підхід дозволено встановлювати відповідно до положень Угоди Європейського Союзу про приватне державне управління, потужної та компетентної інституції 16 органів місцевого самоврядування на низовому рівні – об’єднані територіальні громади (ОТГ). За 4 роки реформи було створено 882 ОТГ, що об’єднали 4043 громади (36,7% від загальної кількості місцевих рад станом на 01.01.2015 року), це 38% території України і близько 69% населення.

12 червня 2020 року Кабінет Міністрів України прийняв низку розпоряджень щодо визначення нових адміністративних центрів та затвердження територій громад областей. В результаті в країні створено 1469 спроможних територіальних громад (в т.ч. 31 тергромад на непідконтрольній території в межах Донецької та Луганської областей).

Місцева влада тепер починає працювати для своїх жителів, а не «для галочки». Мешканців спроможних громад вже не відправляють вирішувати питання в район чи область - це все вже вирішує місцева влада: голова, депутати ради громади та її виконком. Освіта, медицина, адміністративні послуги, дороги, освітлення, водопостачання, сміття, благоустрій, забудова і навіть безпека – компетенція влади територіальної громади.

Саме влада громади, і більше ніхто, займається вирішенням більшості місцевих питань, має на це кошти і несе за це усе повну відповідальність. Мешканці територіальних громад мають поруч ефективну спроможну владу, яку самі обирають і на діяльність якої можуть впливати. Як наслідок – в містах і селах громади доступніші та якісніші послуги, більш сприятливі умови життя.

Спроможна громада - це ефективна, зрозуміла і зручна для мешканців система управління територією. З’являються можливості для тих, хто хоче змін. Звичайно,

ми розуміємо, що новоутворені громади не стануть автоматично заможними. Так, дійсно, там з'являється більше повноважень і фінансів. Але це ще не означає повний успіх. На шляху до нього 17 потрібні лідери, готові діяти рішуче, професіонали, які б змогли залучити і раціонально використати наявні кошти, керівники, які були б готові нести повну відповідальність за свою роботу перед жителями і державою» . [10]

Після утворення нових громад такі місцеві лідери отримують свій шанс: стають головами громад, депутатами, старостами чи громадськими активістами. Для них - це можливість очолити зміни тут і зараз, проконтролювати фінансовий потік, зробити своє місто чи село кращим, стати частиною успіху нашої держави.

У спроможних громадах активізуються нові місцеві лідери. Формується основа сильної країни. Повноваження, ресурси і відповідальність передаються від центральної влади на місця, бо тільки так можна побудувати міцну державу, стійку до політичних змін всередині та зовнішніх зазіхань. Рушійною силою в країні стають не політики і чиновники, (як це було раніше) а сильні заможні громади. Вони долають недовіру людей до будь-яких органів влади, бо починають дійсно піклуватися про них: надають якісні та доступні послуги, будують шляхи сполучення та іншу інфраструктуру, турбуються про безпеку людей, не чекаючи, поки це зробить хтось «згори» - з області, чи на державному рівні.

В територіальних громадах тепер на це є і повноваження, і кошти. Тому там зростає довіра до влади, підвищується патріотизм, зникає відчуття безпорадності, збільшується активність людей. Країну, яка складається з таких сильних громад, важко розхитати і зсередини, і ззовні». [15]»

Протягом 2014-2016 років стартував перший етап децентралізації влади в Україні. Україна – велика європейська держава, її площа (разом з Кримом і окупованими територіями Донецької та Луганської областей, які де-юре залишаються українськими територіями згідно міжнародного права) становить 18 603.700 квадратних кілометрів. І це доволі немало по європейським міркам. Вигідне економічне та політичне становище надає ряд бонусів для торгівлі, в тому числі й між Європою та Азією. Але є в цьому і певні недоліки – великі держави можуть

розглядати Україну буферною зоною між країнами Європи та Російською Федерацією.

І в чималій території України є як свої плюси (є велика кількість корисних копалин – металів, нафти, газу, графіту, кам'яної солі та ін.; родючі чорноземи – одні з найкращих у світі; потужний рекреаційний та історико-культурний потенціал), так і чималі складнощі – налагодити на такій території транспортне сполучення в будь-яку пору року (в Україні є і пустеля і гірські масиви), та забезпечення всіх потреб людської діяльності на високому рівні – медичні, фінансові, виробничі, освітні, культурні, рекреаційні, соціально-побутові. «В Україні близько 69% міського населення, а 31% сільського населення проживає на великій території – густота населення є відносно невисокою, і налагодити тут інфраструктуру є непростим завданням.

1.2. Зміст, функції та етапи планування територіальних громад

Створення і розформування корпорації вимагає згоди більшості виборців та більшості комун, які до неї входили» [4, с. 123]. «Комуни у Швейцарії, як і громади в Україні, не є адміністративно-територіальними одиницями. «Найдетальніше положення про правовий статус громад визначено в Основному Законі Австрії, де визначено, що кожна земля ділиться на громади, які є територіальною одиницею з правом самоуправління та одночасно адміністративно-територіальною одиницею. Згідно із ст. 116 а Конституції Австрії «для виконання окремих задач у сфері власної компетенції громади можуть об'єднуватись на підставі згоди в союзи громад, але об'єднання союзів громад не повинно ставити під загрозу функціонування громад як самоуправних одиниць та низового управлінського ланцюга...

Данія в 2006 році скоротила кількість муніципалітетів з 271 до 98, а 19 областей замінила п'ятьма регіонами. 29 Не всі держави зважилися на примусове об'єднання регіонів. У Фінляндії триває повільна поступова реформа, внаслідок якої кількість муніципалітетів скоротилась з 460 в 1990-му до 320 в 2014 році. Нідерланди також тривалий час поступово скорочували їхню кількість – з 672 в 1990

до 403 в 2014 році. Але звісно ж, ці масштаби об'єднання неспівставні з “країнамилідерами”. “Всі держави, які досягли успіху в об'єднанні громад, пройшли через етап їх обов'язкового злиття. Винятком є хіба що країни, які за 20-25 років зменшили кількість муніципалітетів на 20-25%, як Нідерланди”, – пояснює Даніель Попеску. До того ж Україна може з гордістю говорити, що за темпами добровільного об'єднання ми вже стали лідерами в Європі. Від 2015 року в Україні створено майже 700 ОТГ, тобто майже 30% сіл, селищ та міст за три роки домовилися про злиття.

Жодній державі Європи ще не вдалося довести добровільний процес до завершення.» [17] « “Якщо Україна на суто добровільній основі завершить повноцінне широкомасштабне об'єднання громад за короткий термін, вона може стати першою країною в світі, яка досягне цього”, – каже Попеску, який є одним із ключових експертів Ради Європи з цього питання. На шляху до утворення нових громад досвід інших держав є дуже важливим. Тим більше, що наведені приклади (Грузія, Латвія, Естонія, Греція, Македонія, Албанія, Ірландія, Данія, Нідерланди, Іспанія, Польща, Швейцарія та Фінляндія) – це не виключний перелік країн, які проводили аналогічну реформу. Вивчати і враховувати їхній досвід потрібно перш за все нам самим»» [33].

Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні серед проблем, які потребують розв'язання визначено відсторонення місцевого самоврядування від вирішення питань у сфері земельних відносин, посилення соціальної напруги серед сільського населення внаслідок відсутності повсюдності місцевого самоврядування. Для її розв'язання органам місцевого самоврядування базового рівня надаються повноваження у вирішенні питань забудови (відведення земельних ділянок, надання дозволів на будівництво, прийняття в експлуатацію будівель); визначення матеріальною основою місцевого самоврядування майна, зокрема землі, що перебуває у власності територіальних громад сіл, селищ, міст (комунальній власності); належної бази оподаткування; надання територіальним громадам права розпоряджатися земельними ресурсами в межах своєї території.

Сформовані земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної власності передаються у комунальну власність ОТГ (чи земельних ділянок комунальної власності у державну власність) з використанням механізму, передбаченого Земельним кодексом України⁶². : 1. Передача земельних ділянок державної власності у комунальну власність чи навпаки здійснюється за рішеннями відповідних органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування, які здійснюють розпорядження землями державної чи комунальної власності відповідно до повноважень, визначених Земельним кодексом. У рішенні органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про передачу земельної ділянки у державну чи комунальну власність зазначаються кадастровий номер земельної ділянки, її місце розташування, площа, цільове призначення, відомості про обтяження речових прав на земельну ділянку, обмеження у її використанні. На підставі цього рішення складається акт приймання-передачі такої земельної ділянки.

Рішення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про передачу земельної ділянки у державну чи комунальну власність разом з актом приймання-передачі такої земельної ділянки є підставою для державної реєстрації права власності держави, територіальної громади на неї.

До земель державної власності, які не можуть передаватися у комунальну власність, належать земельні ділянки, що використовуються Чорноморським флотом Російської Федерації на території України на підставі міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, земельні ділянки, на яких розташовані будівлі, споруди, інші об'єкти нерухомого майна державної власності, а також земельні ділянки, які перебувають у постійному користуванні органів державної влади, державних підприємств, установ, організацій, крім випадків передачі таких об'єктів у комунальну власність.

До земель комунальної власності, які не можуть передаватися у державну власність, належать земельні ділянки, на яких розташовані будівлі, споруди, інші об'єкти нерухомого майна комунальної власності, а також земельні ділянки, які перебувають у постійному користуванні органів місцевого самоврядування, комунальних підприємств, установ, організацій, крім випадків передачі таких

об'єктів у державну власність. Означене питання врегульоване у розпорядженні Кабінету міністрів України «Питання передачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність об'єднаних територіальних громад».

Порядок (алгоритм) передачі Держгеокадастром земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у власність ОТГ відповідно до запропонованого Урядом механізму відбувається у сім етапів. Перший етап – укладання головами ОТГ із територіальним органом Держгеокадастру (головними управліннями в областях) Меморандуму про співпрацю при здійсненні заходів щодо передачі земель сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність ОТГ.

Меморандум є своєрідним спільним планом дій, в якому відповідною радою ОТГ та територіальним органом Держгеокадастру в області досягається згода стосовно підстав, порядку та основних засад передачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення із державної власності у комунальну. Оскільки укладання подібного Меморандуму не передбачено жодним нормативно правовим актом, його укладання або неукладання не може вплинути на право ОТГ отримати земельні ділянки у комунальну власність із державної.

Другий етап – звернення ОТГ до територіального органу Держгеокадастру в області з клопотанням про передачу земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність. При цьому клопотання має передувати рішенням сесії сільської, селищної, міської ради відповідної ОТГ про звернення до територіального органу Держгеокадастру, яке в силу вимог закону Про місцеве самоврядування в Україні повинно прийматись виключно на пленарному засіданні відповідної ради. Вказане рішення разом із графічними матеріалами, на яких зазначені земельні ділянки, які бажає отримати у власність територіальна громада, є додатками до клопотання.

Уповноважити на звернення можна також й відповідного сільського, селищного, міського голову ОТГ. Третій етап – видання територіальним органом Держгеокадастру наказу про проведення інвентаризації земель

сільськогосподарського призначення на території відповідної ОТГ. Відповідно до Закону України «Про землеустрій» інвентаризація земель проводиться з метою встановлення місця розташування об'єктів землеустрою, їхніх меж, розмірів, правового статусу, встановлення кількісних та якісних характеристик земель, необхідних для ведення державного земельного кадастру тощо.

Проведення інвентаризації земель полягає у необхідності формування земельних ділянок, тобто визначенні земельної ділянки як об'єкта цивільних прав, визначення її площі, меж та внесення інформації про неї до Державного земельного кадастру. Четвертий етап – розроблення та погодження технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації земель, обов'язкова державна експертиза документації із землеустрою, реєстрація земельних ділянок в Державному земельному кадастрі, затвердження відповідної документації із землеустрою.

Відповідно до Земельного кодексу технічна документація із землеустрою щодо інвентаризації земель погоджується територіальним органом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин (Держгеокадастром), і затверджується замовником технічної документації. Державна реєстрація земельної ділянки здійснюється під час її формування за результатами складення документації із землеустрою після її погодження та до прийняття рішення про її затвердження органом державної влади або ОМС (у разі, коли згідно із законом така документація підлягає затвердженню таким органом).

Процес планування починається зі стратегічної платформи, яка визначає довгостроковий (стратегічний) горизонт планування (7-10 років). Операційна частина стратегії складається з: – середньострокових планів розвитку (3-5 років); – короткотермінової частини, зокрема: – плану реалізації, який містить проекти і програми, що входять до складу оперативних цілей; – фінансовий план; – план моніторингу та оцінки; – план з нарощування потенціалу (зміцнення спроможності). Реалізація стратегії відбувається у зворотній послідовності. Передуює процесу реалізації середньострокового, або довгострокового (стратегічного) планування наступне:

- 1) поінформованість мешканців ОТГ про існуючі екологічні, економічні та соціальні проблеми (у т.ч. проблеми населених пунктів, які до об'єднання були у складі інших громад);
- 2) пріоритетність першочергового вирішення проблемних питань;
- 3) взаємоузгодженість середньострокового та довгострокового (стратегічного) плану з іншими поточними плановими процесами місцевої ради та її виконавчих органів;
- 4) визначення проблем внаслідок об'єднання ресурсів різних секторів ОТГ для вирішення першочергових проблем;
- 5) можливість використання попередніх напрацювань у сфері довгострокових планів дій. Планування розвитку громади передбачає розроблення стратегічної платформи (Стратегії розвитку ОТГ).

Структура стратегічної платформи включає наступні елементи:

- резюме соціально-економічного аналізу ОТГ;
- ключові внутрішні і зовнішні чинники (SWOT-аналіз), – стратегічне фокусування, – концепція (бачення) розвитку, – стратегічні цілі розвитку. Процес розробки середньострокового, або довгострокового (стратегічного) плану починається з підготовчого етапу.

У рамках цієї фази громада забезпечує виділення необхідних ресурсів і участь представників зацікавлених сторін у роботах зі стратегування, що дає можливість прийняття більш кваліфікованих рішень. Крім того, залучення представників місцевої влади та лідерів громадської думки збільшує довіру до процесу розробки стратегії, мотивує інших до участі, а також допомагає створити атмосферу довіри в громаді. Участь широкого кола зацікавлених сторін може допомогти мобілізувати широкий спектр ресурсів – матеріальних, інтелектуальних, інформаційних тощо.

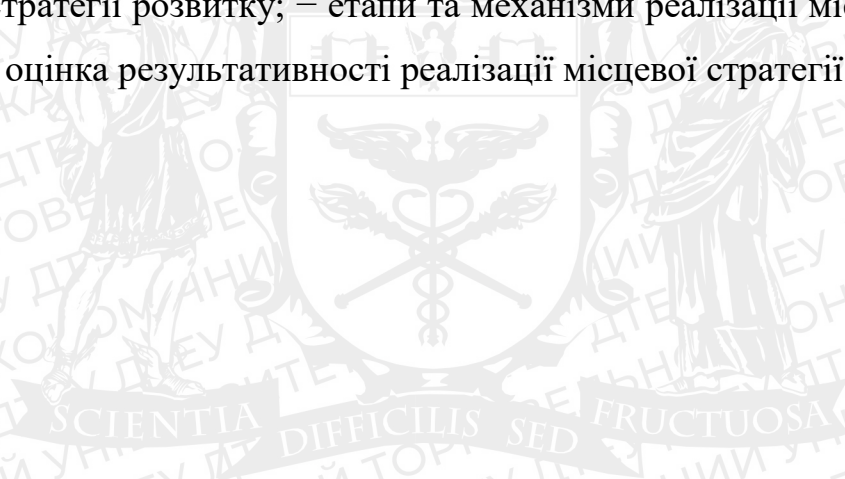
До участі в процесі розробки стратегії розвитку ОТГ залучаються представники: – органу місцевого самоврядування – депутати місцевої ради ОТГ та працівники її виконавчих органів; – громадські організації. Це можуть бути зареєстровані, або легалізовані організації, або навіть ініціативні групи; – підприємства, у т.ч. комунальні, у т.ч. ті, діяльність яких залежить від місцевих

ресурсів; – комунальні або приватні служби, які працюють на місцевому рівні; – регіональні державні установи; – місцеві навчальні заклади різних рівнів; – представники місцевих осередків політичних партій; – релігійні та етнічні групи; – професійні спілки та інші організації працівників; – активні місцеві жителі, які представляють власні інтереси або представники широких кіл громадськості; засоби масової інформації – представники місцевих газет, радіо та телебачення. Важливо, щоб під час всіх засідань робочої групи зі стратегічного планування були присутніми представники: усіх населених пунктів, які увійшли до складу ОТГ та опозиційних сил з місцевої ради.

Спонукаючи мешканців ОТГ до участі в Робочій групі може проведення громадського форуму. Кількісний склад робочої групи може становити від 20 до 70 осіб. Кількість працівників виконавчих органів місцевої ради у робочій групі не повинна перевищувати 50%. Керівник групи, яка займається плануванням повинен бути достатньо компетентним у цій галузі, бути прихильником інновацій в громаді, комунікабельним та мати організаційні здібності. Започатковується процес стратегування місцевою владою ОТГ в рамках стандартних управлінських процедур. Розпорядження голови ОТГ про офіційний початок процесу розробки стратегії містить інформацію про період, на який цей документ розробляється, повноваження та ресурси, необхідні для успішного виконання процесу, ключові етапи підготовки та очікувані терміни.

Для розроблення проекту стратегії соціально-економічного розвитку ОТГ виконавчий комітет: – повідомляє через засоби масової інформації або на офіційному веб-сайті відповідної місцевої ради про початок роботи над проектом місцевої стратегії, визначає строки і форму подання пропозицій до нього; – організовує громадське обговорення проекту місцевої стратегії та проводить (за необхідності) консультації із іншими заінтересованими сторонами для узгодження позицій; – оприлюднює на офіційному веб-сайті місцевої ради звіти про результати розгляду пропозицій до проекту місцевої стратегії. Розроблення проекту стратегії соціально-економічного розвитку ОТГ розпочинається не пізніше ніж за 6 місяців до завершення строку реалізації чинної регіональної стратегії.

Проект місцевої стратегії рекомендується розробляти на період 5-7 років з урахуванням положень Державної стратегії регіонального розвитку України та відповідної регіональної стратегії розвитку. Проект соціально-економічного розвитку ОТГ розробляється за такою структурою (див. додаток 1.6.): – вступ (містить коротке обґрунтування підстав для розроблення місцевої стратегії); – аналітична частина; – сценарії розвитку об'єднаної територіальної громади; – стратегічне бачення розвитку об'єднаної територіальної громади на відповідний період; – стратегічні та оперативні цілі та завдання розвитку об'єднаної територіальної громади на відповідний період; – аналіз відповідності положень місцевої стратегії Державній стратегії регіонального розвитку України та регіональній стратегії розвитку; – етапи та механізми реалізації місцевої стратегії; – моніторинг та оцінка результативності реалізації місцевої стратегії.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

2.1. Аналіз планування розвитку територіальних громад на прикладі Білоцерківської міської ради

За 25 років незалежності країни розвиток громадянського суспільства залишається одними з найважливіших умов становлення України як європейської держави з високим рівнем демократичних цінностей та консолідації суспільства. Цей процес передбачає налагодження плідного діалогу органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з інститутами громадянського суспільства, демократизацію усіх сфер державного управління і суспільного життя, всебічний захист прав і свобод людини та громадянина.

Біла Церква володіє низкою інститутів громадянського суспільства. Станом на 1 вересня 2016 року в місті налічується близько 600 громадських організацій. Традиційною формою співпраці міської ради та інститутів громадянського суспільства є загальні збори під головуванням виконавчого комітету Білоцерківської міської ради, основною метою яких є формування та реалізація практичної соціальної, економічної та соціальної політики. - Політичні питання та життя міста. В серпні цього року було затверджено положення про Громадську раду, таким чином було організаційно оформлено створення цього колегіального органу. На орган виконавчої влади покладається функція сприяння у діяльності громадської ради і належне забезпечення її роботи.

На сьогодні є нагальна потреба у необхідному матеріально-технічному забезпеченні роботи громадської ради. Не зважаючи на зростаючу роль громадських організацій у розбудові незалежної демократичної України, громадянська позиція білоцерківців залишається пасивною. Позитивна практика співпраці влади з громадськістю не набула системного характеру та рівень довіри між ними ще

залишається на низькому рівні. Більшість громадських організацій не мають доступу до державної фінансової підтримки. Потенціал громадських організацій щодо надання соціальних послуг населенню не використовується в повній мірі. Більшість громадських лідерів є пасивними у вирішенні різноманітних суспільних міських та державних проблем.

Зростає також питання використання спільного прийняття рішень місцевою та місцевою владою. В основному це пов'язано з наявними економічними та фінансовими проблемами, відсутністю спеціалізованих книг, веб-сайтів, малою кількістю виступів, новинних репортажів, відсутністю досвіду керівництва у використанні державних ресурсів тощо. 3 Рівень культури громади, антикорупційної освіти в місті продовжує залишатися низьким, в т.ч. школярів та молоді у розумінні цінностей демократії та їхньої соціальної відповідальності. Загалом недостатньою є правова обізнаність посадових осіб місцевого самоврядування стосовно забезпечення прозорості й відкритості управлінської діяльності, налагодження взаємодії з об'єднаннями громадян тощо.

Відсутні або погано врегульовані механізми сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів місцевої виконавчої влади щодо електронних петицій, проведення громадських слухань, консультацій з громадськістю, проведення загальних зборів членів територіальної громади за місцем проживання. Стратегія розвитку міста Біла Церква на період до 2025 року в цьому напрямку визначає ще такі проблеми:

1) зростання зневіри та пасивність людей: невідповідність очікувань швидких позитивних змін повільності їх реалізації або повної відсутності реформ, що призводить до зневіри та розчарування; невключеність людей у процеси змін у місті сприяє зневірі та патерналістським настроям; поширена життєва позиція громадян і представників бізнес-спільноти «не висовуватись – мовчи та пригинайся»; установка у сфері праці на удаваний консенсус «я вдаю, що працюю; ти вдаєш, що платиш».

2) проблема прозорості та відкритості місцевого самоврядування: — міській раді, структурним підрозділам потрібні громадський контроль і прозорість. Немає інформації, як і чому ухвалюються деякі рішення; відсутність людиноцентричного підходу, адже міська рада та її структурні підрозділи — це, насамперед, сервісна служба; — відсутність діалогу із громадою — немає ідей щодо залучення громади та її активістів.

3) громадськість не залучена до профілактики та протидії корупції: відсутність систем контролю та моніторингу за діями влади з боку громадян; укорінена суспільна думка, що корупція сильна й повсюдна та є мало шансів змінити ситуацію («неможливо вирішити жодної справи із владою без хабара»); громаді часто важко визначити де корупція, а де — ні, що таке конфлікт інтересів, що прийнятне, а що — ні. Враховуючи викладене, на порядку денному постає завдання — створити сприятливі умови для розвитку та активної діяльності інститутів громадянського суспільства, популяризації кращого їх досвіду, проведення постійних консультацій з громадськістю з важливих питань життя суспільства і держави, залучення громадських лідерів до підготовки проектів управлінських рішень. Ресурс громадських організацій — це великий інтелектуальний потенціал, що допоможе вирішити багато питань Білої Церкви та білоцерківців.

Іншим важливим аспектом партнерства Білоцерківської міської ради та інститутів громадянського суспільства є вжиття заходів щодо участі у формуванні та реалізації державної політики, прийняття міських рішень з державних питань через загальну раду, референдум, громадські слухання та відкрите обговорення місцевих питань. питання. значення. На відміну від інших регіональних програм, що реалізуються в місті та безпосередньо займаються розвитком приватних інститутів громадянського суспільства, ця програма має на меті комплексне вирішення найактуальніших для громадськості проблем, створення необхідних умов для розбудови громадянського суспільства загалом.

Карта міста Білої Церкви

У зв'язку з вищевикладеним та для системної роботи у сфері сприяння розвитку громадянського суспільства на території м. Біла Церква розроблена Програма сприяння розвитку громадянського суспільства у м. Біла Церква на 2016 – 2020 роки. Програма розроблена відповідно до Конституції України, законів України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про державні цільові програми», «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», «Про органи самоорганізації населення», «Про громадські об'єднання», «Про благодійництво та благодійні організації», «Про доступ до публічної інформації», «Про молодіжні та дитячі громадські організації», «Про політичні партії в Україні», «Про звернення громадян», «Про волонтерську діяльність», «Про соціальні послуги» та ін. Основними нормотворчими документами, які лягли в основу написання Програми, стали Указ Президента України від 26 лютого 2016 року № 68/2016 «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні» та рішення Білоцерківської міської

ради від 23 березня 2016 року № 123-08-VII «Про затвердження Стратегії розвитку міста Біла Церква на період до 2025 року».

Мета плану, робота та терміновість Відповідно до Стратегії розвитку міста Білої Церкви до 2025 року одним із пріоритетів є посилення ролі людей, що безпосередньо пов'язано з баченням міста до 2025 року, як це буде робити Біла Церква. стати цікавим містом. і центральний уряд і розумні громадяни. Метою Програми є створення кращого шляху для покращення громадянського суспільства в Білій Церкві, покращення функціонування співпраці між міською адміністрацією та інституціями громадянського суспільства, реалізації прав громадян на участь у реалізації та реалізації. основ, рішення питань місцевого значення, сприяння громадській активності, розвитку соціального партнерства у Білій Церкві, залучення громадськості до профілактики та протидії корупції, підвищення рівня відповідальності громадськості у впровадженні та реалізації проектів щодо розвитку міста. Напрямки 1. Залучення громадян та ІГС до прийняття управлінських рішень, їх виконання та контроль .

2.2. Стратегічне планування розвитку на прикладі Білоцерківської міської ради

Раді сприяння розвитку громадянського суспільства м. Біла Церква забезпечує координацію діяльності та контроль за виконанням Програми та щорічно, до 01 лютого (крім 2017року) інформувати Білоцерківську міську раду про хід виконання Програми. Моніторинг та оцінка проводиться з метою визначення рівня ефективності виконання Програми, ступеня досягнення мети та завдань, вироблення та прийняття управлінських рішень за результатами виконання Програми, інформування посадових осіб та громадськості про результати виконання та ефективності використання коштів відповідно до Програми.

Очікувані результати від реалізації Програми та їх вплив на соціально - економічний розвиток міста Відповідно до мети Програми ми маємо реалізувати ряд завдань щодо створення сприятливих умов для подальшого розвитку

громадянського суспільства у м. Біла Церква, підвищення ефективності взаємодії міської влади з інститутами громадянського суспільства, реалізації права громадян на участь у формуванні та реалізації місцевої політики, вирішенні питань місцевого значення, сприяння громадській активності, розвитку соціального партнерства у Білій Церкві, залучення громадськості до профілактики та протидії корупції, підвищення рівня відповідальності громадськості.

Відповідно до пріоритетів, даний програмний документ має сприяти:

1. залученню громадян та ІГС до прийняття управлінських рішень, їх виконанню та контролю;
 2. підвищенню активності громадян та ІГС до участі в суспільно-політичному та соціально-економічному житті міста. Посиленню інфраструктури громадянського суспільства;
 3. залученню громадськості до питань щодо профілактики та протидії корупції;
 4. соціалізації та соціальній інтеграції до активного громадського життя вразливих категорій населення, людей з обмеженими фізичними можливостями.
- Результатами виконання завдань та заходів.

Програми будуть:

- покращення механізмів участі громадськості у процесах прийняття рішень органів місцевого самоврядування;
- посилення інфраструктури громадянського суспільства;
- підвищення рівня громадянської культури, антикорупційної освіти жителів міста, в т.ч. школярів та молоді в питаннях усвідомлення демократичних цінностей та своєї громадянської відповідальності;

- підвищення правової обізнаності посадових осіб місцевого самоврядування стосовно забезпечення прозорості й відкритості управлінської діяльності, налагодження взаємодії з об'єднаннями громадян тощо;
- врегулювання механізмів сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів місцевої виконавчої влади щодо електронних петицій, проведення громадських слухань, консультацій з громадськістю, проведення загальних зборів членів територіальної громади за місцем проживання;
- вдосконалення процесу консультацій з громадськістю на місцевому рівні; - підвищення громадської активності та розвиток самоорганізації громадян з метою вирішення питань місцевого значення;
- сприяння роботі консультативно-дорадчих органів та матеріально-технічне забезпечення її діяльності;
- адаптація та впровадження ефективних практик громадського контролю діяльності органів місцевого самоврядування міста;
- фінансова підтримка соціально значущих програм і проектів інститутів громадянського суспільства на основі конкурсних механізмів;
- підвищення рівня професійної компетентності посадових осіб місцевого самоврядування з питань взаємодії та комунікації з інститутами громадянського суспільства;
- проведення міського конкурсу програм і проектів громадських організацій та творчих спілок;
- проведення соціологічних досліджень та вивчення громадської думки мешканців області;
- забезпечення широкого інформування населення з питань розвитку громадянського суспільства та налагодження соціального партнерства;

- удосконалення механізму захисту прав людини на місцевому рівні, введення посади Уповноваженого з прав людини та Уповноваженого з прав дитини Білоцерківської міської ради;
- розвиток громадського телебачення і радіо, видання незалежного друкованого чи електронного інформаційно-аналітичного бюлетеня, впровадження механізмів моніторингу місцевих проблем та їх вирішення, моніторингу та оцінки діяльності виконавчих органів та посадових осіб міськради, відповідальності посадових і виборних осіб місцевого самоврядування за свої дії чи бездіяльність;
- проектування та реалізація ідеї бюджету участі, де певний процент річного бюджету Білої Церкви витратиться відповідно до пріоритетів громадян;
- розробка та впровадження методів, як залучати громади до впровадження СРБЦ 2025 (Стратегія стає інструментом, який сприяє здійсненню громадянської діяльності);
- підтримка молодіжних стартапів (створення центру молодіжних ініціатив);
- створення ресурсного центру (хабу громадських проєктів, соціальних інновацій);
- створення проєктів для пенсіонерів і людей з особливими потребами (з метою їх активного залучення до життя міста, занять спортом тощо).

Розробка механізму моніторингу та оцінки реалізації Програми розвитку громадянського суспільства у місті Біла Церква. По кожному із зазначених в Програмі заходів (проєктів) будуть визначені вимірювані індекси результативності та ефективності.

Дана Програма є рамковим документом щодо співпраці громадськості, влади та соціально-відповідального бізнесу. Прийняття даної Програми дасть можливість показати представникам малого та середнього бізнесу що Біла Церква є привабливим для інвестування містом, підвищення рівня відповідальності громадськості у впровадженні та реалізації проєктів щодо розвитку міста.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Отже, за плануванням розвитку територіальних громад встановлено рішення повноцінного довгострокового проекту землеустрою земельної громади:

- вимоги законодавства та інші нормативно-правові акти щодо використання та охорони територій;
- вихідна інформація;
- ідея сприяння єдності народу (за наявності), яка викладена в порядку, встановленому Головним управлінням, що передбачає реалізацію та реалізацію державної політики у сфері будівництва, генеральним планом будівництво.

Результати складного програмного проекту включають інформацію про:

- визначення структури ґрунту;
- відведення земель відповідних категорій;
- межі та юридичні повноваження всіх державних будівель та всі вимоги до їх використання (включаючи заборону використання землі в будівництві), встановлені до або під час підготовки повного проекту (включаючи межі землі та провінцій). природоохоронні проекти та інші природоохоронні, оздоровчі, рекреаційні, історико-культурні, лісогосподарські, водні угіддя, прибережна охорона, охорона берегів, охорона моря, інші заповідні території);
- межі та правові режими використання історичних ареалів населених місць, внесених до Списку історичних населених місць України (можуть включатися при затвердженні генерального плану населеного пункту в межах території територіальної громади), зон санітарної охорони, санітарно-захисних зон і зон особливого режиму використання земель);
- положення концепції інтегрованого розвитку території територіальної громади;

- розрахунок потреб у будівництві об'єктів житлової нерухомості, у тому числі соціального житла, об'єктів громадського обслуговування, комунальної та інженерно-транспортної інфраструктури;
- перспективну функціонально-планувальну структуру;
- параметри демографічного, економічного, екологічного, соціального і територіального розвитку територіальної громади;
- параметри територіального розвитку населених пунктів;
- створення центрів обслуговування, інженерно-транспортної інфраструктури та дорожньої мережі з метою формування повноцінного життєвого середовища;
- визначення територій, на яких передбачено здійснення заходів перспективного (довгострокового) та першочергового (короткострокового і середньострокового) будівництва та благоустрою;
- встановлення правового режиму використання територій;
- формування мережі закладів освіти, охорони здоров'я з дотриманням нормативних відстаней;
- землі (території) загального користування;
- межі територій, необхідних для розміщення об'єктів, щодо яких відповідно до закону може здійснюватися примусове відчуження земельних ділянок з мотивів суспільної необхідності;
- території для заповідання, заліснення, ренатуралізації та відновлення торфовищ, водно-болотних, лучних, степових та інших цінних природних екосистем;
- земельні ділянки для передачі у комунальну власність;
- землі (території) для безоплатної передачі у власність земельних ділянок державної та комунальної власності;

- землі (території) для продажу земельних ділянок державної та комунальної власності або прав на них на земельних торгах;
- землі (території) для продажу або передачі у користування земельних ділянок державної, комунальної власності без проведення земельних торгів;
- звіт про стратегічну екологічну оцінку (розділ "Охорона навколишнього природного середовища");
- ландшафтне планування;
- заходи з охорони навколишнього природного середовища (земель, вод, лісів та інших природних ресурсів), формування екомережі та виконання затверджених Кабінетом Міністрів України планів управління річковими басейнами;
- заходи з інженерної підготовки та захисту територій;
- заходи щодо збереження та охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини, захисту традиційного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ніколаєва О. І. Рекреаційний господарський комплекс Одеського регіону: дис. ... канд. геогр. наук. Одеса, 2018. 115 с.
2. Ісаєнко В. М., Ніколаєв К. Д., Бабікова К. О., Білявський Г. О., Смирнов І. Г. Стратегія сталого розвитку (туристична галузь) – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. – 295 с.
3. Ісаєнко В. М., Ніколаєв К. Д., Білявський Г. О., Бабікова К. О., Смирнов І. Г. Розвиток туризму в Україні та його класифікації. – К: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – 100 с.
4. Величко В. В. Організація рекреаційних послуг. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова, 2016. 202 с.
5. Земельний кодекс України: проект Закону України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
6. Господарський кодекс України: проект Закону України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
7. Цивільний кодекс України: проект Закону України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
8. Податковий кодекс України: проект Закону України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
9. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 р. №324/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 2017. - №31. – Ст. 24.
10. Про курорти: Закон України від 5 жовтня 2000 р. №2026-III // Відомості Верховної Ради України. – 2014 р. - №50. – Ст. 435.
11. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 липня 1992 р. №2456-XII // Відомості Верховної Ради України. – 2018 р. - №34. – Ст. 502.
12. Палій Н. І. Правове регулювання використання та охорони земель рекреаційного призначення: автореф. дис... канд. юрид. наук. К.: 2017. 18 с.

13. Бобкова А.Г. Правове забезпечення рекреаційної діяльності: автореф. дис... док. юрид. наук. К.: 2014. 34 с. 63
14. Скляр М.М. Правовий режим земель рекреаційного призначення: автореф. дис... канд. юрид. наук. К.: 2018. 24 с.
15. Водний кодекс України: проект Закону України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-вр#Text>
16. Лісовий кодекс України: проект Закону України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>
17. Про тваринний світ: Закон України від 13 грудня 2009 р. №2894-III // Відомості Верховної Ради України. – 2017 р. - №14. – Ст. 97.
18. Бобкова А.Г. Господарсько-правове забезпечення використання природних ресурсів: стан та перспективи розвитку. // Право України. – 2016. – С. 7-8.
19. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 2018 р. №1264-XII // Відомості Верховної Ради України. – 2018 р. - №41. – Ст. 546.
20. Про заходи щодо розвитку туризму і курортів в Україні: указ Президента України від 21 лютого 2014 року № 136/2016. // Урядовий кур'єр від 27 лютого 2007 року № 37.
21. Бабікова К., Ніколаєв К. «Екобезпечний розвиток туристичної галузі Українського Полісся» // Екологічна безпека держави. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції студентів та аспірантів. К.: НАУ, 2017. – С. 112-114.
22. Костюшин В.А. Воздействие рекреации на живую природу. –К.: Национальный экологический центр Украины, 2013. – 42с.
23. Ніколаєв К.Д., Ісаєнко В.М. «Екологізація туристичної галузі, її роль у зменшенні впливу на біорізноманіття та навколишнє середовище» // Агроекологічний журнал, спецвипуск. – К., 2014. - С. 228 – 232
24. Ніколаєв К.Д., Ісаєнко В.М., Бабікова К.О. Збалансоване природокористування на прикладі екологізації туристичної галузі / Вісник 64

Кременчуцького державного політехнічного університету ім. М. Остроградського, №5 (58). – Кременчук, 2013. - С. 117- 120.

25. Котляр Н. В. Рекреаційні умови та ресурси українських Карпат: сучасний стан та перспективи використання / Котляр Наталія Вікторівна – Київ, 2020. – 67 с.

26. Дребот О. І., Бабікова К. О.. Еколого-економічна оцінка рекреаційнотуристичного природокористування. AGROECOLOGICAL. 2020. № 1. С. 141-148.

27. Бабікова К. О. Економічна наука: системний підхід до екологоекономічного забезпечення збалансованого розвитку рекреаційного туризму. Економіка та держава. 2021. №5. С. 44-47.

28. Туристична діяльність в Україні у 2019 році [Електронний ресурс] // ukrstat. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

29. Romaniuk S. A. (2019). Teoriia ta praktyka stratehichnoho upravlinnia[Theory and practice of strategic management]. Kyiv : NADU[in Ukrainian].7. Latynin M. , & Lozynska T., & Dunaiev I. (2013). Stratehichne planuvannia[Strategic planning].Amosov,O. (Ed.). Kharkiv: Vyd-vo KharRI NADU «Mahistr» [in Ukrainian].

30. Romanenko, Y. (2016). Place and role of communication in public policy. Actual Problems of Economics [in Ukrainian].

31. Gryshchenko I. M., Kulaiets M.M.(2018) Development of the capacity of territorial communities. Naukovyi visnyk Polissia, 2 (1). Retrieved from:http://nbuv.gov.ua/UJRN/-nvp_2018_2%281%29__15[in Ukrainian].10. Isaieva N. (2015) Ways to improve the strategic planning system in Ukraine at the present stage. Ekonomichnyi visnyk,

32.Retrieved from: https://ev.nmu.org.ua/docs/2015/4/EV20154_088-096.pdf[in Ukrainian].

33. Bryl M. Stratehiia –osnova stanovlennia ta rozvytku OTH (2018). [Strategy –the basis for the formation and development of amalgamated

hromadas].Mistseve samovriaduvannia, 5.Retrieved from <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2018/may/issue-5/article-36538.html> [in Ukrainian].

34. Rozrobka stratehii rozvytku mist v Ukraini: instruktsiia ta ohliad praktyk[Development of city development strategies in Ukraine: instruction and review of practices]Retrieved from https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/530/-PLEDDG_strategic_planning.pdf [in Ukrainian].

35. Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia [Encyclopedia of Public Administration]. (Vols. 1-8). Metodolohiia derzhavnoho upravlinnia (Vol.2.). Kharkiv : Vyd-vo KharRI NADU «Mahistr», 2011. 692s[in Ukrainian].

36. Diehtiar A., & Stepanov V., & Taraban S. (2010). Upravlinski rishennia v orhanakh derzhavnoi vlady [Management decisions in public authorities]. Diehtiar, A. (Ed.). Kharkiv: S.A.M. [in Ukrainian].